

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЛІСОВОГО І САДОВО-
ПАРКОВОГО ГОСПОДАРСТВА**

КАФЕДРА ЛІСІВНИЦТВА

ЗАТВЕРДЖЕНО

ННІ лісового і садово-паркового господарства

від 11.06.2026 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ
«ОХОРОНА ЛІСІВ ВІД ПОЖЕЖ»**

Галузь знань Н «Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина»
Спеціальність Н4 Лісове господарство
Освітня програма: Лісове господарство
Навчально-науковий інститут лісового і садово-паркового господарства
Розробники: доцент кафедри лісівництва, канд. с.-г. наук, доц. Гуменюк В.В

Вступ

Мета практики – вивчення кращих підходів та практик організації охорони лісів від пожеж, а також організації гасіння пожеж, ведення обліку пожеж, вивчення чинників що впливають на успішність гасіння, засобів пожежогасіння, процедури міжвідомчого взаємодії під час гасіння, забезпечення зв'язку та логістики на пожежі, безпеки та індивідуального захисту пожежного персоналу.

Завдання практики - полягає у підготовці висококваліфікованих спеціалістів лісового господарства, що зможуть ефективно організувати охорону лісів від пожеж на основі розуміння видового складу, структури та просторового розміщення рослинного горючого матеріалу, природи виникнення та поведінки пожеж, організувати оперативне гасіння пожеж для здійснення захисту життя людей і їх власності та запобігання подальшого розповсюдження пожежі в інші ландшафти, оцінити пожежну обстановку, взяти на себе командування і організувати міжвідомчу взаємодію на гасінні, сформувати пожежні бригади, забезпечити зв'язок і логістику та необхідний рівень безпеки під час гасіння лісових пожеж.

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК):

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі лісового і мисливського господарства або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів лісівничої науки і характеризується комплексністю та відповідністю природних зональних умов.

загальні компетентності (ЗК):

ЗК 7. Знання та розуміння предметної області та розуміння професії; ЗК 8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; ЗК 9. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями; ЗК 10. Прагнення до збереження навколишнього середовища; ЗК 11. Навички здійснення безпечної діяльності.

спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК 1. Здатність застосовувати знання і уміння лісівничої науки й практичний досвід ведення лісового господарства; СК 6. Здатність вибрати типове обладнання та інструменти для вирішення сформульованого завдання, а також оцінити економічну ефективність його виконання; СК 12. Екологічні мислення і свідомість, ставлення до природи як унікальної цінності, що забезпечує умови проживання людства, особиста відповідальність за стан довкілля на місцевому регіональному, національному і глобальному рівнях.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 4. Володіти базовими гуманітарними, природничо-науковими та професійними знаннями для вирішення завдань з організації та ведення лісового господарства; ПРН 6. Здійснювати підбір і використання необхідного обладнання, інструментів для організації виробничого процесу з урахуванням екологічних, технічних та технологічних можливостей; ПРН 7. Застосовувати законодавчі акти, нормативно-довідкові матеріали, організаційно-управлінську документацію з організації та ведення лісового і мисливського господарства, знання з економіки та права для забезпечення ефективної виробничої діяльності; ПРН 9. Застосовувати

лісівничі загальновідомі методи збору дослідного матеріалу та його статистичного опрацювання; ПРН 10. Аналізувати результати досліджень лісівничо-таксаційних показників дерев, деревостанів, їх продуктивності, стану насаджень та довкілля, стану мисливських тварин та їх кормової бази; ПРН 11. Оцінювати значимість отриманих результатів досліджень дерев, деревостанів, насаджень, лісових масивів і стану довкілля, стану мисливських тварин та їх кормової бази і робити аргументовані висновки; ПРН 14. Виконувати чітко та якісно професійні завдання, удосконалювати технологію їх виконання та навчати інших; ПРН 16. Організувати результативні та безпечні умови праці.

Бази практики: ВП НУБіП України «Боярська ЛДС».

Організація проведення практики

У відповідності до діючого навчального та календарного плану на проведення навчальної практики з «Охорони лісів від пожеж» відводиться тиждень (25 годин) у другому семестрі для студентів скороченого терміну навчання та у четвертому для звичайного терміну. Керівництво навчальною практикою здійснюється кафедрою лісівництва. Відповідальним керівником практики є науково-педагогічний працівник кафедри. Опрацювання тем практики здійснюється із залученням працівників лісогосподарських підприємств, засобів пожежогасіння, картографічних матеріалів та відповідної документації.

З метою виконання завдань практики, перед початком роботи, академічну групу студентів необхідно розділити на бригади. Бригаду студентів очолює бригадир, який перед початком практики отримує необхідні інструменти, прилади, посібники та роздатковий матеріал. Усі студенти щоденно заповнює щоденник з практики. Записи в щоденнику мають вестися ретельно і акуратно.

Кожен день практики складається з двох етапів роботи:

- виконання робіт в лісі, на лісовій пожежній станції чи в конторі підприємства;
- камеральні роботи із обробки зібраного матеріалу та оформлення щоденника.

На початку практики керівник проводить вступний інструктаж з охорони праці і техніки безпеки, про що робиться відмітка у спеціальному журналі. Перед проведенням робіт пов'язаних з використанням ручних засобів пожежогасіння, пожежних рукавів та стволів, мотопомп, мобільних пожежних модулів, пожежних автоцистерн, тракторної техніки та ґрунтообробних механізмів, а також запалювальних апаратів проводиться первинний інструктаж на робочому місці представниками підприємства.

Зміст практики

Протягом практики студенти виконують завдання відповідно до тематичного плану. Після роз'яснення плану робіт керівником практики, студенти отримують індивідуальні та бригадні завдання пов'язані з технікою безпеки та особливостями використанням ручних засобів пожежогасіння, пожежних рукавів та стволів,

мотопомп, мобільних пожежних модулів, пожежних автоцистерн, тракторної техніки, ґрунтообробних механізмів, та запалювальних апаратів крапельного типу. Усі завдання виконуються з метою набуття та вдосконалення студентами практичних навиків формування сил та застосування засобів пожежогасіння.

Таблиця 1

Орієнтовний тематичний план

Назва теми	Кількість годин		
	Всього	із них	
		аудиторні	самостійна робота
Тема 1. Організація системи охорони лісів від пожеж	2	1	1
Тема 2. Особливості підготовки лісового пожежного. Індивідуальний захист, спорядження та управління ризиками	2	1	1
Тема 3. Поведінка лісових та ландшафтних пожеж	2	1	1
Тема 4. Організація гасіння пожеж	2	1	1
Тема 5. Проектування елементів системи охорони лісів від пожеж	2	1	1
Всього	10	5	5

Індивідуальні завдання

Індивідуальними завданнями передбачено відпрацювання студентами завдань пожежного спостерігача з виявлення лісової пожежі, використання радіозв'язку, визначення шляхів евакуації та зон безпеки під час гасіння лісової пожежі, відпрацювання різних способів змотування пожежних рукавів, прокладання магістральної та робочої рукавних ліній, використання пожежних ранцевих вогнегасників, використання автоцистерн та пожежних модулів.

Методичні рекомендації

Під час проведення практики використовуються словесні, наочні та практичні методи навчання. Окремі теми програми опрацьовуються під час екскурсій в ліс, на лісові пожежні станції різних типів, об'єкти водозабезпечення та інші установи, організації й відомства пов'язані з охороною лісів від пожеж або їх гасінням.

Орієнтовний тематичний план екскурсій (виїзних занять)

Назва теми	База проведення занять	Кількість годин
Організація системи охорони лісів від пожеж	ВП НУБіП України «Боярська ЛДС»	3
Особливості підготовки лісового пожежника. Індивідуальний захист, спорядження та управління ризиками		3
Поведінка лісових та ландшафтних пожеж		3
Організація гасіння пожеж		3
Проектування елементів системи охорони лісів від пожеж		3

Матеріально-технічне та навчально-методичне забезпечення практики студентів

Кишеньковий довідник лісового пожежного, бусоль, висотомір, кишенькова метеостанція, компас, бінокль, запалювальний апарат крапельного типу, лапати, хлопавки, інструмент Горгі, пожежні ранцеві вогнегасники, порошкові вогнегасники, мотопомпи, пожежні рукава різних діаметрів, пожежні стволи, мобільний пожежний модуль, пожежна автоцистерна, трактор колісний, плуг пожежний ПЛ-1 (ПКЛ-70) вогнетривкий одяг лісового пожежного, шолом, окуляри, респіратори, шкіряні рукавиці, пожежне взуття.

Вимоги до написання звіту

Відповідно до тематичного плану практики, індивідуальних та практичних завдань студенти готують щоденник-звіт з додатками, у якому відображають тему, мету, зміст завдань та короткий опис їх виконання, додають матеріали розрахунків, відомості запроектованих протипожежних заходів, акт про лісову пожежу, фотоматеріал, а також до кожного дня практики формують відповідні висновки.

Форми та методи контролю

Для оцінки навчальної практики використовуються наступні форми контролю: опитування, співбесіда, складання заліку.

Рекомендовані джерела інформації

1. Балабух В. О. Прогнозування пожежної небезпеки за умовами погоди в Україні: недоліки та перспективи розвитку. Українське метеорологічне та гідрологічне товариство: веб-сайт. URL: <http://umhs.org.ua/?p=364> (дата звернення: 21.01.2026)
2. Ворон В. П., Борисенко В. Г., Ткач О. М., Мунтян В. К., Барабаш І. О.

- Параметри горіння підстилки соснових лісів Українського Полісся. Лісівництво і агролісомеліорація. 2016. Вип. 129. С. 130–138.
3. Зібцев С. В., Сошенський О. М., Гуменюк В. В., Корень В. А., Багаторічна динаміка лісових пожеж в Україні. *Ukrainian journal of forest and wood science*. 2019. Том 10. Вип. 3. С. 27–40. <http://dx.doi.org/10.31548/forest2019.03.027>
  4. Зібцев С. В., Сошенський О. М., Миронюк В. В., Гуменюк В. В. Моніторинг ландшафтних пожеж Транскордонної Рамсарської території «Ольмани-Переброди» за даними дистанційного зондування землі. *Науковий журнал «Лісівництво і агролісомеліорація»*. 2019. №134. С. 88–95.
  5. Зібцев С.В., Сошенський О.М., Гуменюк В.В. Пожежі нового типу: 9 уроків, які потрібно вивчити після пожеж 2020 року. *Лісовий і мисливський журнал*. Вип 6, 2020. С. 18–22
  6. Інтегрована система охорони лісів від пожеж : монографія / [С. Зібцев, П. Лакида, В. Миронюк та ін.] Київ. Наукова столиця : ФОП Шмидко Т.С. 2018. 350 с.
  7. Корень В. А., Сошенський О. М., Гуменюк В. В. Провідники горіння низових пожеж у соснових лісостанах Західного Полісся України. *Ukrainian journal of forest and wood science*, 10(3): 53-63. DOI: <https://doi.org/10.31548/forest2019.04.053>.
  8. Кузик А. Д., Товарянський В. І. Математичне моделювання процесів кондуктивного і радіаційного теплообміну під час пожежі в соснових лісах. *Пожежна безпека*. 2017. № 30. С. 105–113.
  9. Лісова пірологія: Підручник / С. В. Зібцев, П. П. Яворовський, В. В. С.Є.Сендонін та ін.; За ред. С. В. Зібцева. 2-ге вид., випр. і допов. – К.-Наукова столиця» ФОП Шмидко., 2020. – 423 с.
  10. Положення про лісові пожежні станції. Державний комітет лісового господарства України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0047-06#Text> (дата звернення: 21.01.2026).
  11. Правила пожежної безпеки в лісах України: наказ Держкомлісгоспу України від 27.12.2004 № 278. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0328-05> (дата звернення: 21.01.2026).
  12. Про затвердження Порядку організації охорони і захисту лісів : постанова Кабінету Міністрів України від 20 травня 2022 р. № 612. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/612-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 24.01.2026 р.)
  13. Про затвердження Санітарних правил в лісах України. Постанова від 27 липня 1995 р. № 555. Редакція від 30.10.2013, підстава 748-2013-п
  14. Сошенський О., Зібцев С., Терентьев А., Воротинський О. Наслідки катастрофічних ландшафтних пожеж в Україні для лісових екосистем та населення. *Ukrainian journal of forest and wood science*. 2021. Вип. 12, № 3, 2021. С. 21-34. <https://doi.org/10.31548/forest2020.02.015>
  15. Ager A. A., Lasko R., Myroniuk V., Zibtsev S., Day M. A., Usenia U., Bogomolov V., Kovalets I., Evers C. R. The wildfire problem in areas contaminated by the Chernobyl disaster. *Science of the Total Environment*. 2019. Vol. 696. P. 133954.
  16. Fire line Handbook. National Wildfire Coordination Group. NWCG Handbook 3.

PMS 410-1/ NFES 0065. URL:
http://www.wildfirelessons.net/documents/flhb_410-1.pdf (дата звернення 25.01.2026 р.).

17. Forest fires ("New methods for preventing and fighting forest fires" on the framework of the European Project "Fire Paradox"). European Fire Research Community. URL: <http://www.fireparadox.org/> (дата звернення 25.01.2026 р.).
18. The EuroFire Project (Practical recommendations on the framework of the European Project "Euro fire" to improve the professional skills of people involved in the liquidation of forest fires). The Global Fire Monitoring Center (GFMC), Fire Ecology Research Group c/o Freiburg University. URL: <http://www.euro-fire.eu/> (дата звернення 25.01.2026 р.).